

VASILICA ILIE

FRUSINA

Roman

CORESI

PUBLISHING HOUSE

WWW.CORESINET

CUPRINS

- 7 Răscrucile simplității în răscrucile scriiturii
(*prefață de Ana Dobre*)
- 11 FRUSINA
- 215 Postfață (*de Ion Roșioru*)

Răscrucile simplității în răscrucile scriiturii

Romanul european s-a desprins din epopee, spun teoreticienii. Cum noi nu am avut epopee, romanul românesc își trage sevele din basmul popular.

Această filiație apare cu claritate, ca o problemă peremptorie, în romanul „Frusina”, în care Vasilica Ilie spune cu vădită plăcere o poveste despre viață și moarte, despre bine și rău, o poveste care include, într-un timp relativ lung, pe durata a trei generații, oameni și destine. Nu există, desigur, personaje specifice basmului – balauri, zmei etc. – pentru că aceste personaje fabuloase, întruchipări ale maleficului, s-au retras în adâncurile insondabile ale unor oameni capabili, *ipso facto*, să transforme viața altor semeni într-un calvar.

Cum Mircea Eliade are dreptate când pledează pentru verbul *a nara* și funcțiile lui, urmărindu-l în viața individului modern, eminentemente profan, afirmând că niciodată omul nu se va sătura să asculte povești, și povestea pe care o spune Vasilica Ilie menține vie atenția cititorului prin narare, prin modul în care

dozează suspansul și, mai ales, prin tehnica amânării dezlegării conflictului.

Totuși, mai mult nuvelă decât roman, întrucât narațiunea are un singur fir epic, care pune în evidență un destin la răscruce, cel al Frusinei, încercată de destin, prin moartea mamei, încă de la naștere, povestea are meandrele ei la suprafață și în adâncime. Numele eroinei are rezonanță simbolică, trimitând la mitica Eufrosina, fiica lui Zeus și a Eurinomei, una dintre cele trei grații, alături de surorile Aglae și Thalia, personificări ale frumuseții feminine. Acest nume fusese ales și de Mircea Eliade în *Les Trois Graces*, diminutivându-l Frusinel, pentru a ilustra, în cheie fantastică, mitul Persefonei și ideea camuflării sacrului în profan.

Poate și Frusina Vasilicăi Ilie poartă cu sine trena mitului, ca o grație solitară, răătăcită într-un timp profan, într-o istorie tulbure, în absența surorilor trinității, distingându-se prin farmec și feminitate, aceasta fiind, de altfel, singura nuanță mitică.

Mai aproape de mitologia noastră românească, ea este o Ileana Cosânzeana încercată de destin pentru a dobândi dreptul la fericire după îndelungi încercări care o fixează mereu într-o răscruce a vieții. Rămâne orfană, mama murindu-i la naștere, iar când trebuie să-și urmeze visul de a deveni învățătoare, o altă încercare o ține în loc, amânând *sine die* împlinirea în fericire.

Vasilica Ilie alege să povestească într-un registru al căldurii afective, al unei afectivități excesive. Însă, tocmai această viziune idilică și idilizantă creează și menține suspansul în povestea de dragoste adolescentină dintre Frusina și George, poveste urmărită până la moartea acestuia. George nu a fost un învingător, nu a învins balaurul, a căzut răpus de el... Cu moartea lui, Frusina se

trezește din nou într-o răscruce. Va accepta, în cele din urmă, moartea iubitului.

Ceea ce părea, însă o *Romeo și Julieta* redivivus se răsucesce într-o poveste despre tenebrele sufletului omenesc. Petre, rivalul neștiut al lui George, care se va dovedi ulterior chiar ucigașul acestuia, o determină, după lungi disimulări, să-l accepte și să se căsătorească. Această căsătorie se situează tot într-o răscruce, întrucât Frusina va avea revelația monstrului sub aparența omului cumsecade.

Petre are și el răscrucile lui. Vasilica Ilie introduce subtil un fantastic de nuanță creștină. Petre se îmbolnăvește, intră într-o comă lungă, iar, când, spre surprinderea tuturor, își revine, pare alt om. Mărturisește că a avut o revelație și că Dumnezeu l-a trimis înapoi pe pământ cu o misiune. Din această poveste ar fi putut ieși un roman dostoievskian, cu abisurile și manifestările iraționale ale omului. Povestea nu evoluează, însă, așa. Deși Petre alege să devină preot și chiar urmează teologia (fapt, totuși, neverosimil, raportat la biografia epică a personajului...), schimbarea nu este fundamentală. El este capabil, așadar, să-și escamoteze propriul destin, fondul rău nu dispare. Revelația a fost falsă, un fel de fals folosit pentru a redefini relația cu Frusina. Petre rămâne singura întrupare viabilă a răului în acest roman. El nu este *piatra* pe care să se poată construi, ci povara, întâi de toate, a lui însuși.

În simplitatea liniarității ei narrative, această poveste spune mai mult decât o spun, în aparență, faptele. E o literatură comportamentistă, prozatoarea fiind atrasă de înregistrarea meticuloasă a faptelor exterioare, a relațiilor dintre ele. Aceste manifestări de

suprafață sunt doar vârful aisbergului, restul rămâne în profunzimea adânci ale sufletului, impenetrabil, de cele mai multe ori.

Soluția aleasă de Vasilica Ilie este cea de basm. După atâtea *răscruci*, cărora eroina le-a făcut față, păstrându-și omenia, fără să se abrutizeze, așadar, viața pe care i-o oferă prozatoarea o premiază. Frusina îl întâlnește pe Alexandru Popa (nume antitetic prin raportare la Petre, personajul care și-a trădat marele destin cosmic căzând în tenebre), om care avusese, de asemenea, *răscrucile* lui, și soarele răsare și în *răscrucea* vieții ei.

Ca în basme, există o promisiune de fericire, o răsplată pentru modul exemplar în care Frusina a înfruntat obstacolele. Personajul negativ își primește și el plata. Cu o conștiință încărcată, cu ultimul dram de demnitate și de conștiință, Petre se lasă înghițit de râul-timp. E mai mult o moarte voită, acceptată, decât o sinucidere.

Romanul se oprește aici, solicitând colaborarea cititorului pentru a completa tabloul fericirii Frusinei care a ieșit din *răscrucea* vieții și a intrat în durată propriei vieți – timpul ei de fericire pe pământ alături de cei dragi.

Scriitura simplă este miza mare a acestui roman al Vasilicăi Ilie. De cele mai multe ori, lucrurile complicate sunt cele, în aparență, simple. Povestea aceasta se completează mereu prin ramificații care ajung în însăși imaginația cititorului, copartnerul în creație al autoarei.

Ana Dobre

25-27 octombrie 2018

FRUSINA

1.

Era o zi frumoasă de toamnă, la sfârșit de octombrie. Soarele, deși razele sale generoase nu mai aveau putere să dogorească, strălucea vesel pe cer, oglindindu-se în bălțile ce înconjurau satul din inima Bărăganului Ialomițean. Nu mai plouase de ceva vreme. Copacii aveau frunzele deja coapte de la soare, îngălbeniseră și începuseră să cadă, la fel și frunzele ruginii ale viței de vie. Totul părea firesc, însă nicio toamnă nu seamănă una cu alta, Mama Natură știe bine când și cum să le vremuiască. Dimineața, pe ulițele satului, în fiecare zi era hărmălaie, cel puțin, din acest punct de vedere toamna nu se dezmințea. Praful fin, de o palmă, se ridica în urma căruțelor de nu mai vedeai la câțiva metri. Pe șoseaua principală, singura pietruită, se auzeau zgomotele tractoarelor care mergeau să are pe ogoare, iar țărani, cu căruțele trase de cai, să care cocenii de pe tarlalele CAP-ului, să lase câmpurile curate, tocmai bune pentru semănături. În această atmosferă matinală se adăugau și grupurile de elevi din clasele I-IV care mergeau la școală. Cu ghiozdanele în spate sau în mâini,

în drum spre școală, chicoteau, se jucau, alergau. Elevii cei mari, din clasele V-VIII aveau cursuri după amiază.

Frusina și George se cunoșteau de când erau de-o șchioapă, locuiau pe străzi apropiate și amândoi în ultima clasă de școală generală, adică în clasa a VIII-a, făceau parte chiar din prima generație, până atunci se făcuseră șapte clase. Stăteau în banca a doua de la fereastră. Ea, cu o statură potrivită la vârsta ei și cu un chip de înger: fața rotundă, ochi albaștri, strălucitori, un nas în vânt, o gură ca o fragă, cu zâmbetul pe buze aproape tot timpul, dezvelind o dantură perfectă și sănătoasă, cu părul lung, șaten la culoare, împletit în două codițe, la spate, terminate fiecare cu câte o fundiță albă. El era cel mai înalt din clasă: avea o față ovală și niște ochi negri, pătrunzători. Vocea i se schimbase, devenise a unui adolescent în toată regula iar când vorbea și râdea, avea sonorități de bariton. Începuse să-i mijească mustața dar nu intenționa deocamdată să se bărbierească. Uniforma bleumarin îi venea ca turnată pe statura lui, iar cămașa albă îi scotea în evidență ochii și părul negru cât și fața puțin bronzată din vară, nu pentru că fusese la mare ci pentru că mersese în fiecare zi la scăldat.

Când veni ora de dirigiență, ultima din acea zi, elevii erau nerăbdători ce temă vor aborda. Le plăceau subiectele pe care le dezbăteau, subiecte de viață, propuse de dirigintă dar îi lăsa pe ei, ca la o șezătoare, să le dezvolte. De data aceasta, profesoara îi invită să scoată câte o foaie de hârtie și le dădu un test cu tema: „Ce ți-ar plăcea să devii în viață?” Toți elevii erau concentrați asupra foii de hârtie. Nimeni nu se mai foia. Frusina nu s-a gândit prea mult, a scris că vrea să fie învățătoare în sat pentru că îi plăceau foarte mult copiii și nu dorea să părăsească satul în care

se născuse. George a tras cu coada ochiului la ce a scris, apoi, spre sfârșitul orei, când colega lui a mers să ducă foaia de hârtie pe catedră – acolo se strânseseră toate lucrările – i-a strecurat un bilețel în bancă. Când a tras ghiozdanul să se pregătească de plecare, ea l-a găsit și l-a citit: „*Eu o să mă însor cu tine și o să-ți fac mulți copii: o echipă de fotbal.*” A zâmbit, s-a înroșit la față și nu a avut puterea să-l privească în față până când au ieșit pe poarta școlii. În drum spre casă a mers alături de el fără să scoată un cuvânt.

De obicei, spre sfârșitul toamnei zilele se micșorează iar înserarea se lasă destul de devreme. Programul elevilor care învățau de după amiază se termina la orele nouăsprezece. Satul arăta adormit odată cu găinile, doar chiotele copiilor care se întorceau de la școală se auzeau în liniștea înserării. Ici, colo, se vedea câte o luminiță la ferestrele gospodarilor, iar pe ulițe erau câte trei becuri aprinse la stâlpii de iluminat: unul la început, al doilea la mijloc și al treilea la capătul celălalt. Când cerul era înstelat și lună plină, ulița se vedea ca în palmă, se observau până și umbrele celor care o parcurgeau. Drumul spre casă al celor doi trecea printr-o livadă cu pomi fructiferi. Se culeseseră fructele iar pomii se dezgoleau de frunze în fiecare zi. Pe jos se formase un strat dens de frunze care foșnea sub picioarele lor, semn că încă razele soarelui de peste zi l-au pătruns.

George observă tăcerea ei și i se adresa pe numele de alint, așa cum îi spunea el de obicei:

– Sina, ce este cu tine, de ce nu vorbești?

Cu ochii în pământ, ea îi răspunse:

– Te rog să nu mai faci glume cu mine!

El făcu doi pași înainte și i se așeză în cale. Ea se opri chiar în fața lui. Cât ai clipi din ochi acesta o luă în brațe, o învărti de câteva ori prin aer, odată cu ghiozdanul pe care Frusina îl ținea în mâna dreaptă, el avându-l în spate. Până să se dezmeticească din amețeață, se simți sărutată pe gură. S-a retras și i s-a adresat:

– George, ce faci?

– Păi, n-o să fii nevasta mea? Tu o să fii învățătoare, eu profesor aici, în localitate și o să avem mulți copii pe care o să-i învățăm carte.

O prinse iar de mijloc și o sărută pe gură, de data aceasta, apăsat. Copleșită emoțional de gestul lui, nu s-a mai retras, chiar i-a plăcut acel sărut nevinovat și au mers ținându-se de mână, povestind și chicotind pe seama celor scrise de fiecare în lucrarea dată la dirigentie. Ajunși în dreptul casei unde locuia Frusina, s-au oprit. George, cu gândul s-o sărute din nou, se uită în stânga și în dreapta, vigilent, să vadă dacă este cineva pe uliță, mai ales că pe stâlpul de iluminat care se afla aproape de poartă, becul lumina izbitor. Fără să se gândească prea mult, o mai luă o dată de mijloc și o sărută cu foc: ai fi zis că este îndrăgostit de când lumea de colega lui. Aceasta se desprinse repede din mâinile lui și fugi ca o căprioară speriată în curte. Deși văzuse lumina aprinsă în bucătăria de vară, semn că tatăl ei era acolo, merse direct în camera ei, în celălalt corp de clădire care se afla aproape de poartă. Se așeză pe pat. Se gândi la săruturi: „George mă place, nu încape nicio îndoială”. Tot corpul îi vibra a bucurie și fericire, îi venea să zburde prin casă, chiar să cânte. Se uită în oglindă. Toată fața îi era îmbujorată și inima îi bătea sacadat.

Deodată se auzi glasul tatălui ei care venise din grajd, unde mulsese vaca și văzuse lumină în camera ei:

– Ai venit, Frusină?

– Da, tată! răspunse, apărând în pragul casei.

– Să vii la masă, am pregătit mămăliguță cu brânză și smântână. Dacă vrei și lapte, îl pun acum la fiert.

– Vin imediat, să mă schimb de uniformă!

După ce și-a așezat uniforma pe scaun, a mai citit o dată bilețelul de la colegul ei, apoi l-a așezat într-un caiet din sertarul atașat mesei, un caiet cu 100 de file pe care îl făcuse special – un oracol – pentru a fi completat de colegii ei cu impresii, semnături, răspunsuri la întrebări, acum, în ultimul an. Încă nu era gata, mai avea de completat cu desene, să lipească poze și, bineînțeles, să pună întrebările. Toți din clasă aveau așa ceva. Deja strânsese acasă vreo câteva caiete pentru a le completa. Printre întrebări era și aceasta: „ce ai simțit când te-ai sărutat prima oară?”

Coborî la bucătărie și se așeză la masă. Era încă îmbujorată la față și tăcută. Tatăl îi observă schimbarea și o întrebă:

– S-a întâmplat ceva?

– Nu, tată, am alergat un pic prin livadă, era așa de frumos!

– Așa, singură?

– Nu, am venit cu George, colegul meu de bancă.

Gheorghe simți o emoție în glasul ei, ceea ce îl puse pe gânduri. Nu știa cum să înceapă discuția și se amăra în sinea lui că nu putea să aibă o discuție între ei așa cum ar fi avut-o Maria, mama ei, dacă mai trăia.